

Možnosti výchovně vzdělávací
péče o sluchově postižené

v ČR

Situace po roce 1991 (dosud)

- posun v možnostech vzdělávání SP -

- Integrace do běžných škol
- Právo sluchově postižených na vzdělávání prostřednictvím nebo pomocí znakového jazyka
- Zřizování nových škol pro SP (včetně soukromých škol)
- Vytvoření podmínek pro metodu bilingválního vzdělávání
- Rozšíření nabídky na sekundárním stupni vzdělávání o nové maturitní i nematuritní obory vhodné pro SP

- Vydávání odborných publikací se surdopedickou problematikou
- Vydávání učebnic a učebních textů pro sluchově postižené žáky a metodických materiálů pro učitele (na různých nosičích)
- Zkvalitnění odborné a pedagogické přípravy a připravenosti učitelů žáků se SP
- Vytvoření podmínek SP pro vysokoškolské studium

Možnosti včasné intervence

- speciálně pedagogická péče - SRP, SPC
- sociálně právní péče - sociální dávky a příspěvky
- rodinná péče - úzká spolupráce s odborníky
- organizace SP - (FRPSP, ČUN a další)
- zdravotnická péče - depistáž - vyhledávání SP dětí (pediatr, ORL, foniatr)

Předpoklady úspěšné rehabilitační péče o SP dítě

- včasná diagnostika
- včasné přidělení sluchadel
- včasná reedukace sluchu a řeči

Služby rané péče

- zajišťovány v rámci služeb sociální prevence - zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.
- sociální služba zaměřená na pomoc a podporu rodiny dítěte s postižením
- sociální integrace rodiny a minimalizace důsledků postižení na vývoj dítěte
- klientem je celá rodina
- služba je poskytována převážně v přirozeném prostředí (péče terénní, ambulantní)
- spolupráce se systémem zdravotní péče
- osvětové, vzdělávací a společenské aktivity

- Středisko rané péče Tamtam
(Praha, Olomouc)
- podpora rodin malých dětí se sluchovým postižením do 4 let, resp. do 7 let při kombinovaném postižení
- cílem je vybavit rodiče informacemi a dovednostmi - snižování míry negativních vlivů zdravotního postižení, integrace dítěte i rodiny do běžného života společnosti, podpořit přípravu dítěte pro následující stupeň výchovně-vzdělávací soustavy
- www.tamtam-praha.cz
- www.frpsp.cz

Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené

- zahájila svou činnost počátkem 90. let 20. století
- zřizována při základních školách pro sluchově postižené (vyhláška č. 72/2005 Sb.)
- zajišťuje komplexní péči SP dětem a mládeži od raného dětství do ukončení přípravy na povolání
- obvykle v SPC působí 2 speciální pedagogové, psycholog, sociální pracovníce
- primárním úkolem je na základě audiologické a speciálně pedagogické diagnostiky zvolit rehabilitační metodu, která by podpořila rozvoj komunikačních schopností SP dítěte.

■ k dalším úkolům speciálně pedagogických center patří :

- depistáž SP dětí,
- psychorehabilitační pomoc a sociální poradenství rodinám
- metodická pomoc SP a jejich pedagogům v integrovaných podmínkách (vypracování IVP, informování o kompenzačních pomůckách, odborné konzultace, zapůjčování didaktického materiálu a odborné literatury atd.)
- výchovně-vzdělávací péče o SP děti raného věku (nácvičení odezírání, sluchová výchova, ILP, smyslová výchova atd.).

Mateřské školy pro sluchově postižené

- *diagnostické úkoly*, které upřesní možnosti dítěte a individuálně na tyto schopnosti navazuje

- úzká spolupráce školy s SPC

- doporučená docházka alespoň poslední rok před nástupem do základní školy

Specifické úkoly mateřské školy

- navazování komunikace
- tvoření a rozvíjení hlasu
- rozvíjení zrakového vnímání
- rozvoj hmatového vnímání, motoriky
- reedukace či edukace sluchu
- rozvíjení řeči od nejranějšího věku a snaha vytvořit u dětí kladný vztah k mluvení
- začátky čtení pomocí globální metody
- dosažení funkční komunikace

Základní školy pro sluchově postižené

- volba vzdělávacího programu je plně v kompetenci ředitele školy, který zohlední při vypracování školního vzdělávacího programu
- přístup ke vzdělávání mohou školy zvolit orální, bilingvální nebo uplatňovat zásady totální komunikace
- povinná školní docházka může být pro žáky se sluchovým postižením prodloužena o jeden rok, tedy *desetiletá* (školský zákon č. 561/2004 Sb., vyhláška č. 73/2005 Sb.)

Střední školy pro sluchově postižené

■ Maturitní obory

- Střední průmyslová škola postižené ve Valašském Meziříčí
- Střední pedagogická škola pro sluchově postižené, obor předškolní a mimoškolní pedagogika v Hradci Králové
- Střední průmyslová škola oděvní pro sluchově postižené v Brně
- Střední zdravotnická škola pro sluchově postižené, obor zubní technik v Praze-Radlicích - obor asistent zubního technika

- Speciální školy pro sluchově postižené v Praze - Holečkově ulici - dvouleté nástavbové studium v oboru společné stravování
- Speciální školy pro sluchově postižené v Praze - Holečkově ulici - čtyřletý maturitní oboru hotelnictví a turismus
- Střední odborné učiliště pro sluchově postižené v Hradci králové - tříleté nástavbové studium oboru dřevařská a nábytkářská výroba
- Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště v Brně - obor informatika v ekonomice

Maturitní zkouška

A) společná část

1. Český jazyk (písemná, ústní část)
2. Cizí jazyk (písemná, ústní část)
3. Volitelná zkouška (možnost volby - matematika, občanský základ, informačně-technologický základ, přírodovědně-technický základ - pouze forma písemná)

B) profilová část

- skládá se ze tří povinných zkoušek, nabídku určuje ředitel školy dle RVP (ředitel stanoví formu zkoušky)

Úpravy v maturitě pro studenty se specifickými potřebami:

- Přihláška k maturitní zkoušce obsahuje přílohu stanovující úpravu podmínek pro konání zkoušky
- Odlišné testové schéma vzhledem k prodlouženému časovému limitu pro vykonání zkoušky
- Úprava kritérií hodnocení strukturované písemné práce (ta se zatím připravují)

Studenti se sluchovým postižením

- Např.:
  - možnost využívat kompenzační pomůcky
  - vyloučení poslechového textu z cizího jazyka
  - formální a gramatické úpravy textu (zvýraznění klíčových slov v textu, uvedení synonym pro odborné termíny či cizí slova, atd.)
  - obsahová úprava a nahrazování úloh
  - tlumočení instrukcí do znakové řeči
  - příp. tlumočení celé zkoušky do znakové řeči

Nový návrh koncepce maturitní zkoušky a celého systému výchovy a vzdělávání dětí a studentů se sluchovým postižením

■ Dvě základní koncepce:

1. Koncepce výchovy a vzdělávání žáků a studentů s vadou sluchu, jejichž mateřským jazykem bude mluvená čeština

(vzdělávání v běžných školách nebo ve školách pro žáky se SP a to buď monolingválně nebo bilingválně)

- maturita - český jazyk (jako slyšící)

2. Koncepce výchovy a vzdělávání žáků a studentů s vadou sluchu, jejichž mateřským jazykem bude český znakový jazyk

(vzdělávání ve školách pro SP bilingválně)

- maturita - český znakový jazyk

- český jazyk - jako cizí jazyk

- Nematuritní obory
- **Střední odborná učiliště**
  - kuchař, cukrářská výroba, pekař, prodavač a výrobce lahůdek, krejčí, zámečník, malíř interiérů, zahradník, operátor skladování
  - Praha, Brno, Olomouc, Hradec Králové, Ostrava, Valašské Meziříčí)
- **Odborná učiliště**
  - kuchařské práce, šití oděvů, obuvnické práce, keramické práce, cukrářské práce, malířské a natěračské práce, truhlářské práce, sklenářské práce, atd.
  - Hradec Králové, Praha, Brno, České Budějovice
- studium na těchto školách je zakončené závěrečnou zkouškou a výučním listem, po jeho úspěšném absolvování mohou žáci pokračovat v nástavbovém maturitním studiu

Studium sluchově postižených na vysokých školách

- speciální studijní obory pro sluchově postižené tvoří:
  - * „**Výchovná dramatika neslyšících**“ realizovaná na JAMU v Brně, Divadelní fakulta
  - * „**Čeština v komunikaci neslyšících**“ na Filozofické fakultě UK v Praze, Ústav českého jazyka a teorie komunikace
  - * „**Sociálně výchovná péče o smyslově postižené**“ na Pedagogické fakultě, Univerzita Hradec Králové
- * jiné studijní obory jsou sluchově postiženým studentům přístupny v integrované formě a pro mnohé z nich je to vlastně první společné vzdělávání s intaktní populací.

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky - Teiresiás

- zřídila ho Masarykova univerzita v Brně v roce 2000
- jeho úkolem je:
zajišťovat, aby studijní obory akreditované na univerzitě byly v největší možné míře přístupné také studentům nevidomým a slabozrakým, neslyšícím a nedoslýchavým, s pohybovým handicapem, případně jinak postiženým.
- samostatné univerzitní pracoviště spolupracující se Studijním odborem a Akademickým psychodiagnostickým centrem Rektorátu MU, dále Poradenským centrem, Centrem jazykového vzdělávání a dalšími společnými pracovišti MU.

- je výukovým centrem s rozsáhlou vlastní výukou (lektorské kurzy doplňující nebo nahrazující řádnou výuku, kurzy celoživotního vzdělávání),
- má vlastní celouniverzitní studijní oddělení s právem registrace, zápisu a průběžné kontroly studia postižených studentů v Informačním systému MU,
- je i poradenským a metodickým centrem pro středoškolské studenty
- je výzkumným pracovištěm s vývojem vlastních technologických řešení,
- a jako jediné v republice má charakter brailleského vydavatelství, celostátní vysokoškolské knihovny, tlumočnického centra a asistentského dispečinku.

Samotným postiženým osobám zajišťuje Teiresiás speciálně služby:

- poradenství o možnostech studia pro handicapované na MU
- poradenství o průběhu přijímacích řízení a organizaci studia s handicapem
- organizační zajištění zkoušek, registrace, zápisu, studentské úřední dokumentace, tisku
- poradenské a organizační zajištění individuálního studijního plánu a speciální výuky

- možnost využití speciální studovny s knihovnou a tiskárnou
- kurzy informačních technologií se zaměřením na konkrétní handicap a konkrétní typ odborné práce
- zápůjčky hardwaru a softwaru pro konkrétní typ odborné práce s handicapem
- nácvik prostorové orientace zrakově postižených
- dispečink digitalizačních a tiskových služeb
- dispečink překladatelských a tlumočnických služeb pro sluchově postižené
- dispečink asistentů služeb

Literatura:

- **HORÁKOVÁ, R.** Úvod do surdopedie. In Pipeková, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: MU, 2006, s. 127-143.
- **SOBOTKOVÁ, A.** Včasná diagnostika a pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením jako úkol SPC, In VITKOVÁ, M.: *Otázky speciálně pedagogického poradenství*, Brno, MSD, 2003.
- **KOMORNÁ, M.** Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce. ČKTZJ, o.s., 2008
- **Hypertextové odkazy:**
www.tamtam-praha.cz, www.frpsp.cz, www.ruce.cz,
www.teiresias.muni.cz